УДК 314.1:371
JEL J 61, J62, J70,
ORCID ID 0000-0002-3941-2286
DOI https://doi.org/10.17721/tppe.2024.48.15

Олійник О.О., к.е.н., доцент
Національний університет водного господарства та природокористування
o.o.oliynuk@nuwm.edu.ua

ВПЛИВ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇНИ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІММІГРАНТІВ

Метою статті є дослідження впливу толерантності до іммігрантів на привабливість країни для чотирьох категорій інтелектуальних мігрантів (студентів університетів, високоосвічених працівників, підприємців, засновників стартапів) на прикладі країн, які є членами ОЕСР. Для оцінювання впливу толерантності в приймаючих суспільствах на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів використано Індикатори привабливості талантів ОЕСР та показники оцінювання рівня толерантності до іммігрантів в різних аспектах її прояву. Визначено, що країни ОЕСР мають різний рівень привабливості для навчання, працевлаштування, започаткування власної справи та стартапів іноземними громадянами.

Для дослідження впливу толерантності на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів використано метод кореляційного аналізу. Розраховані значення коефіцієнтів кореляції Пірсона дозволяють стверджувати, що толерантність до іммігрантів є суттєвим драйвером імміграції до країн ОЕСР для усіх чотирьох груп інтелектуальних іммігрантів: значення коефіцієнтів кореляції від 0,537 для високоосвічених працівників – до 0,672 для засновників стартапів. Рівне ставлення та відсутність дискримінації впливає на привабливість країни для іноземних студентів університетів та підприємців. Забезпечення свободи віросповідання та релігії в країні є важливим чинником формування її привабливості для інтелектуальних мігрантів – значення коефіцієнтів кореляції більше 0,5 (за виключенням категорії «засновники стартапів»). Забезпечення права вільно висловлювати свої політичні погляди, збиратися разом у громадських місцях, приєднуватися до громадських груп і асоціацій, політично організовуватися будь-яким способом є привабливим фактором для іноземних студентів університетів, високоосвічених працівників та підприємців – розраховані значення коефіцієнтів кореляції Пірсона перевищують 0,6. Виявлені взаємозв'язки стануть основою для обґрунтування пріоритетних заходів забезпечення толерантного середовища проживання мігрантів. Розробка та реалізація таких заходів є особливо актуальною для України, адже поширення випадків нетерпимості, насильства та вбивств емігрантів вимагає швидкого впровадження дієвих заходів, спрямованих на підвищення рівня толерантності та недопущення дискримінації вихідців з України.

Ключові слова: *толерантність, дискримінація, повага, рівність, свобода, різноманітність, міграція, інтелектуальна імміграція.*

Постановка проблеми. Процес інтеграції та глобалізації в сучасному світі стимулює інтенсивність взаємодії між різними державами та культурами. Посилює цей процес гострий дефіцит кваліфікованих працівників, що призводить до зростання конкуренції між країнами в

боротьбі за залучення та утримання висококваліфікованих іммігрантів. Їхня присутність наразі найбільша в розвинених регіонах, таких як Європа, Австралія та Америка [1]. Високорозвинені країни світу, які будують свій економічний успіх на знаннях та інноваціях, все більше конкурують за таланти, визнаючи, що саме талановитим і висококваліфікованим працівникам належить відіграти ключову роль у майбутньому економічному процвітанні країн. Саме високоосвічені та висококваліфіковані працівники займають робочі місця, які є ключовими для впровадження інновацій та технологічного прогресу, і, зрештою, сприяють швидшому економічному зростанню [2].

Зростаюча інтелектуальна мобільність населення перетворює багато країн на полікультурні спільноти, гармонійний розвиток яких можливий лише на принципах рівності та недискримінації, толерантності до різних відображень людської та культурної ідентичності. В сучасному глобалізованому світі толерантність розглядається як основний демократичний принцип, який допомагає громадянському суспільству сприймати зростаючий рівень різноманітності. Саме толерантність прийнято розглядати як інструмент, здатний подолати розкол населення за національною, расовою, релігійною, етнічною ознаками та соціальну категоризацію в суспільстві [3]. Питання толерантності відносно інтелектуальних мігрантів особливо гостро стоїть для України з початку повномасштабних воєнних дій на нашій території, що призвело до масової внутрішньої та зовнішньої еміграції українців. Переважна більшість мігрантів з України – це високоосвічені особи з вищою або незакінченою вищою освітою: їхня частка серед українських мігрантів в Польщі становить 61,57%, в Німеччині – 69,53%, в Італії – 69,7%, в Чехії – 57,65% [4]. При цьому мешканці приймаючих країн не завжди толерантно ставляться до українців, почастішали випадки нападів на національному ґрунті, в тому числі з летальними наслідками [5].

Аналіз останніх публікацій. Поняття «толерантність» набуло широкого вжитку у зв'язку зі зміцненням ЮНЕСКО в царині нормалізації міжнародних відносин. Відповідно до визначення, наведеного в Декларації принципів толерантності [6], толерантність означає «повагу, прийняття і правильне розуміння багатого розмаїття культур нашого світу, форм вираження та способів прояву індивідуальності людини. Цьому сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті та переконань. Толерантність – це гармонія в різноманітності. Це не лише моральний обов'язок, а й політична та правова потреба. Толерантність — це чеснота, яка робить мир можливим і допомагає замінити культуру війни культурою миру». Аналіз теоретико-методологічних напрацювань в цій сфері дозволяє визначити толерантність як ціннісну орієнтацію на відмінності [7; 8], як інтегральну характеристику та активну позицію особистості, що проявляється у шанобливому ставленні до інших людей та до себе [9; 10]. Нітченко А. зазначає, що високий рівень толерантності у суспільстві – це показник позитивних соціальних відносин що склалися, адже її відсутність може призвести до насильства, конфліктів та воєн [11]. Крамер К. досліджує, як культурні цінності, пов'язані з індивідуалізмом проти колективізму, впливають на ставлення до расової толерантності [12]. Сьогодні саме толерантність виступає ефективним засобом попередження виникнення конфліктів у міжнаціональних групах, які набувають все більшого поширення внаслідок міграційних криз, дискримінації мігрантів, активізації радикальних рухів тощо [6].

Невирішені частини проблеми. Результатами цих та інших наукових пошуків стало визначення сутності та основних складових толерантності, розробка методичного

інструментарію оцінювання рівня толерантності до іммігрантів в приймаючих суспільствах, дослідження дискримінації за расовою, етнічною, релігійною ознаками. Водночас проблематика впливу толерантності до іммігрантів на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів залишається наразі не достатньо дослідженою, що визначає мету та завдання даної наукової роботи. Актуальність теми наукового дослідження обґрунтована також важливістю цього питання для України, тому що повоєнна відбудова очевидно потребуватиме залучення іноземної робочої сили у великих масштабах.

Метою статті є дослідження впливу толерантності до іммігрантів на привабливість країни для чотирьох категорій інтелектуальних мігрантів (студентів університетів, високоосвічених працівників, підприємців, засновників стартапів) на прикладі країн, які є членами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Методи дослідження. В процесі написання наукової статті було використано такі методи дослідження: систематизація, аналіз, синтез, теоретичне узагальнення – при дослідженні теоретико-методологічних розробок вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення сутності та показників оцінювання рівня толерантності до іммігрантів в країнах призначення; статистичний аналіз – для діагностики рівня привабливості країн ОЕСР для різних категорій інтелектуальних мігрантів та показників толерантності відносно них; порівняльний аналіз – у дослідженні відмінностей між країнами ОЕСР щодо рівня їхньої привабливості для різних категорій інтелектуальних іммігрантів; кореляційний аналіз – для оцінювання впливу толерантності в різних аспектах її прояву на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів.

Результати дослідження. Для оцінювання впливу толерантності в приймаючих суспільствах на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів автором використано Індикатори привабливості талантів ОЕСР як комплексний інструмент для визначення сильних і слабких сторін країн ОЕСР в царині їхньої здатності залучати та утримувати різні типи талановитих іммігрантів. В 2023 році індикатори включали чотири категорії талановитих мігрантів: студенти університетів ($У_1$), високоосвічені працівники ($У_2$), підприємці ($У_3$) та засновники стартапів ($У_4$) [13].

Толерантність до іммігрантів в суспільстві приймаючих країн оцінено з використанням показників, наведених в таблиці 1. Їхній вибір обґрунтовано відповідно до визначення сутності та компонент толерантного середовища відносно меншин загалом та іммігрантів зокрема. Так, толерантність є силою протидії придушенню та негативному втручанню, що забезпечує право іншим людям вести життя, яке вони хочуть. Це особливий тип свободи, який вимагає застосування принципів свободи та недискримінації у всіх сферах життя, поваги до інших, їхніх переконань, релігійних та політичних вподобань. Толерантність базується на принциповій вірі в те, що всі громадяни є автономними особами, які мають рівні права. І навіть в умовах, коли існують «глибокі» культурні відмінності у способах життя, до представників меншин ставляться терпимо, оскільки їх поважають як рівних громадян з однаковою гідністю, правами та громадянськими свободами [14].

Таблиця 1

Показники для оцінювання толерантності до іммігрантів в країні призначення

Показник	Видавець, охоплення країн	Характеристика
Толерантність до іммігрантів, значення – X_1	Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів, INSEAD, 134 країни	Відсоток респондентів, які відповіли «Хороше місце» на запитання: «Місто чи район, де ви проживаєте, є хорошим місцем чи ні для проживання іммігрантів з інших країн?»
Рівне ставлення та відсутність дискримінації, значення X_2	Індекс верховенства права, The World Justice Project, 142 країни	Зведений показник того, чи ймовірно, що особи зазнають дискримінації в суді, на роботі, поліцією чи іншими установами на основі їхнього соціальною економічного статусу, етнічної приналежності, сексуальної приналежності чи статусу резидента.
Дискримінація та насильство щодо меншин, значення – X_3	Індекс соціального прогресу, The Social Progress Imperative, 170 країн	Індикатор групової скарги: дискримінація, безправність, етнічне насильство, насильство в суспільстві, сектантське насильство та релігійне насильство.
Індекс рівноправного захисту, значення – X_4	Індекс соціального прогресу, The Social Progress Imperative, 170 країн	Сукупна оцінка експертів країни на запитання «Наскільки рівноправний захист державою прав і свобод соціальних груп?»
Свобода віросповідання та релігії, значення – X_5	Індекс верховенства права, The World Justice Project, 142 країни	Комплексний показник того, чи зобов'язані люди, які не сповідують певну релігію, підкорятися її релігійним законам; чи можуть меншини вільно та публічно відзначати свої святкові дні та релігійні події.
Свобода від дискримінації при наймі на роботу та на робочому місці, значення – X_6	Індекс верховенства права, The World Justice Project, 142 країни	Комплексний показник того, чи ймовірно, що люди зазнають дискримінації при прийомі на роботу чи на робочому місці через соціально-економічні, етнічні чи інші незмінні характеристики
Цивільне правосуддя є вільним від дискримінації значення – X_7	Індекс верховенства права, The World Justice Project, 142 країни	Комплексний показник того, чи система цивільного судочинства практикує дискримінацію на основі соціально-економічного статусу, статі, етнічного походження, релігії, національного псхождення, сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності.
Свобода думки та її вираження ефективно гарантується, значення – X_8	Індекс верховенства права, The World Justice Project, 142 країни	Комплексний показник свободи висловлювання політичних поглядів, свободи ЗМІ, свободи громадських і політичних організацій.
Свобода зібрань і асоціацій ефективно гарантується, значення X_9	Індекс верховенства права, The World Justice Project, 142 країни	Комплексний показник того, чи можуть люди збиратися разом у громадських місцях і вільно висловлювати свої думки, приєднуватися до громадських груп і асоціацій, політично організовуватися будь яким способом.

Джерело: складено автором за даними [15; 16; 17].

Відповідно до визначеної мети дослідження, а саме оцінювання впливу толерантності до іммігрантів на привабливість країни для чотирьох категорій інтелектуальних іммігрантів автором сформовано таблицю 2, в якій відображено значення обраних показників для 38 країн ОЕСР в 2023 році, адже саме ці країни є найбільш популярними серед інтелектуальних мігрантів [18].

Таблиця 2

Значення показників толерантності до іммігрантів в різних аспектах її прояву та привабливості країн ОЕСР для інтелектуальних мігрантів в 2023 році

	$У_1$	$У_2$	$У_3$	$У_4$	$Х_1$	$Х_2$	$Х_3$	$Х_4$	$Х_5$	$Х_6$	$Х_7$	$Х_8$	$Х_9$
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Бельгія	0,46	0,54	0,5	*	60	0,77	72,22	96,1	0,85	0,81	0,78	0,81	0,86
Чехія	0,4	0,48	0,42	*	35,38	0,72	66,67	96,3	0,78	0,73	0,71	0,74	0,79
Данія	0,49	0,57	0,55	0,44	84,62	0,8	76,67	98	0,82	0,95	0,87	0,97	0,98
Німеччина	0,56	0,55	0,53	0,45	75,38	0,77	73,33	96,6	0,86	0,85	0,83	0,84	0,9
Естонія	0,41	0,5	0,49	0,38	35,38	0,83	35,56	88,8	0,82	0,72	0,86	0,79	0,83
Ірландія	0,41	0,57	0,54	0,48	93,85	0,71	100	95,9	0,78	0,86	0,7	0,81	0,84
Греція	0,31	0,4	0,37	*	32,31	0,58	66,67	73,3	0,72	0,57	0,61	0,68	0,76
Іспанія	0,48	0,5	0,5	0,44	87,69	0,71	30	79,1	0,77	0,75	0,67	0,71	0,82
Франція	0,48	0,54	0,5	0,52	61,54	0,66	40	88	0,74	0,78	0,67	0,72	0,82
Італія	0,47	0,44	0,46	0,39	73,85	0,68	70	93,1	0,74	0,59	0,66	0,68	0,78
Латвія	0,36	0,44	0,4	0,36	30,77	0,74	25,56	93,8	0,72	0,78	0,73	0,7	0,75
Литва	0,45	0,48	0,45	0,45	33,85	0,82	81,11	82,3	0,81	0,74	0,85	0,75	0,78
Люксембург	0,49	0,59	0,55	*	95,38	0,76	94,44	98,3	0,86	0,81	0,79	0,79	0,88
Угорщина	0,4	0,5	0,43	*	0	0,4	74,44	70	0,57	0,67	0,25	0,48	0,48
Нідерланди	0,48	0,57	0,53	0,47	76,92	0,8	77,78	92,4	0,81	0,82	0,84	0,83	0,86
Австрія	0,47	0,49	0,51	0,43	66,15	0,7	74,44	98	0,83	0,83	0,67	0,83	0,87
Польща	0,43	0,44	0,42	0,41	50,77	0,6	55,56	90,9	0,54	0,66	0,71	0,58	0,63
Португалія	0,51	0,57	0,51	0,48	92,31	0,63	100	88,7	0,82	0,65	0,72	0,79	0,85
Словенія	0,42	0,53	0,47	*	15,38	0,74	77,78	88,3	0,77	0,74	0,76	0,69	0,75
Словаччина	0,43	0,5	0,45	*	38,46	0,59	50	81,6	0,66	0,74	0,45	0,72	0,8
Фінляндія	0,48	0,55	0,54	0,45	76,92	0,84	100	97,4	0,87	0,85	0,86	0,89	0,92
Швеція	0,51	0,62	0,61	0,47	92,31	0,75	85,56	94,5	0,83	0,8	0,72	0,84	0,87
Австралія	0,55	0,62	0,53	0,47	93,85	0,66	78,89	85,8	0,83	0,7	0,65	0,79	0,81
Канада	0,53	0,57	0,6	0,57	98,46	0,62	88,89	56,5	0,83	0,72	0,53	0,85	0,88
Чилі	0,4	0,42	0,44	0,33	67,69	0,57	68,89	80,5	0,79	0,73	0,65	0,72	0,74
Колумбія	0,27	0,37	0,3	*	60	0,46	30	56,1	0,6	0,46	0,45	0,51	0,55
Ісландія	0,48	0,55	*	*	83,08	*	100	89,7	*	*	*	*	*
Коста-Ріка	*	0,32	0,34	*	78,46	0,7	84,44	91,5	0,83	0,63	0,71	0,83	0,84
Ізраїль	0,26	0,41	0,35	0,31	27,69	*	32,22	86,7	*	*	*	*	*
Японія	0,52	0,5	0,48	0,36	56,92	0,81	90	97,6	0,69	0,75	0,76	0,72	0,73
Мехіко	0,27	0,36	0,29	*	58,46	0,35	43,33	39,6	0,72	0,48	0,25	0,48	0,59
Корея	0,51	0,5	0,51	0,4	58,46	0,73	80	82	0,73	0,61	0,74	0,66	0,72
Норвегія	0,55	0,61	0,58	*	95,38	0,83	76,67	97,1	0,87	0,9	0,77	0,95	0,96
Нова Зеландія	0,49	0,64	0,57	0,44	95,38	0,71	88,89	89,7	0,83	0,76	0,71	0,83	0,84
Туреччина	0,3	0,33	0,29	*	44,62	0,38	5,56	48,7	0,11	0,39	0,28	0,25	0,3
Швейцарія	0,53	0,62	0,6	*	76,92	*	87,78	95,5	*	*	*	*	*

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Сполучене Королівство	0,55	0,59	0,54	0,49	81,54	0,68	43,33	81,3	0,84	0,69	0,59	0,82	0,86
Сполучені Штати Америки	0,6	0,58	0,54	0,54	90,77	0,48	38,89	57,2	0,7	0,55	0,36	0,71	0,79
Мінімальне значення	0,26	0,32	0,29	0,31	0	0,35	5,56	39,6	0,11	0,39	0,25	0,25	0,3
Максимальне значення	0,6	0,64	0,61	0,57	98,46	0,84	100	98,3	0,87	0,95	0,87	0,97	0,98
Середнє значення	0,45	0,51	0,48	0,44	65,18	0,67	67,52	84,66	0,75	0,72	0,66	0,74	0,78
Середньоквад-ратичне відхилення	0,086	0,085	0,087	0,063	25,779	0,131	24,536	14,980	0,139	0,125	0,171	0,142	0,136

* - значення показників відсутні для даних країн.

Джерело: розраховано автором за даними [15; 16; 17].

Аналіз наведених даних в таблиці 2 демонструє значну диференціацію країн ОЕСР за привабливістю для різних категорій інтелектуальних іммігрантів. Так, для студентів університетів з іноземних країн найбільш привабливими країнами для навчання є США (0,6), Німеччина (0,56), Сполучене Королівство (0,55), Норвегія (0,55) та Австралія (0,55). За чотири десятиліття з 1980 року в коледжах і університетах США кількість студентів з-за кордону зросла вчетверо. Таке зростання кількості студентів і отримання дипломів про вищу освіту впливає на глобальну пропозицію високоосвічених працівників, потік талантів на ринок праці США та фінансування вищої освіти США [19]. На конкурентному міжнародному освітньому ринку можливість отримати досвід роботи після навчання в приймаючій країні є одним із ключових факторів прийняття рішень міжнародними студентами та має вирішальне значення для експорту освіти, особливо в країнах призначення, таких як Австралія, Канада, Сполучене Королівство та США. Можливість працевлаштування після закінчення навчання для іноземних випускників має вирішальне значення при виборі зарубіжної країни для здобуття вищої освіти [20].

За рівнем привабливості для висококосвічених працівників з-поміж 38 країн ОЕСР першу сходинку в рейтингу посідає Нова Зеландія зі значенням 0,64. Друге місце ділять Австралія, Швейцарія та Швеція (0,62 відповідно). Замикає чільну трійку лідерів Норвегія (0,61). Варто зауважити, що Австралія та Нова Зеландія є країнами, які разом з США та Канадою приймаюсь найбільшу кількість мігрантів [21]. Що стосується країн Європи, то старіння населення, демографічні зміни та брак кваліфікованої робочої сили в європейських країнах все частіше провокують уряди застосовувати прямі заходи для агресивного найму мігрантів, особливо висококваліфікованих працівників. Однією з загальноєвропейських програм із залучення кваліфікованих спеціалістів є програма «Блакитна картка», яка була запроваджена в 2009 році як частина Директиви Європейської Ради, спрямованої на перетворення Європи на найпривабливіший регіон для висококосвічених та висококваліфікованих мігрантів [22].

Скандинавські країни належать також до когорти найбільш привабливих для імміграції іноземних підприємців: Швеція (0,61), Швейцарія (0,6), Норвегія (0,58), Данія (0,55). Для прикладу, Швеція дозволила іммігрантам з будь-якої країни отримувати дозвіл на

проживання для підприємницької діяльності з 2008 року. Отримані внаслідок такої ініціативи результати підтверджують корисність моделі змішаної впровадженості, тобто інституційного регулятивного контексту, економічного та соціального контексту та індивідуальних ресурсів в аспекті підприємницької діяльності іммігрантів [23]. Підприємництво іммігрантів відіграє також важливу роль в американській економіці. Іммігранти засновують близько 25% усіх компаній США [24]. Засновані іммігрантами компанії забезпечують робочі місця та впроваджують інновації, тож США разом з Канадою найбільше приваблюють розробників стартапів. Варто зауважити, що стартапи перебувають у відносно невигідному конкурентному становищі порівняно з відомими компаніями, оскільки працюють в умовах вищого рівня невизначеності. Водночас стартапи важливі з точки зору трудової динаміки для довгострокового зростання зайнятості, тому важливо визначати їхню привабливість як роботодавців, в тому числі для інтелектуальних іммігрантів.

Таким чином, країни ОЕСР мають різний рівень привабливості для навчання, працевлаштування, започаткування власної справи та стартапів іноземними громадянами. Відтак важливим науковим завданням є дослідження факторів залучення інтелектуальних іммігрантів, одним з найбільш важливих з-поміж яких, є толерантність до іммігрантів в приймаючих країнах. Расизм та інші упередження відіграють центральну роль у сприйнятті мігрантів у суспільствах призначення. У Північній Америці та Європі позиція багатьох громадян щодо імміграції залежить від національної, расової чи етнічної приналежності мігрантів [11]. Результати опитування як у Сполученому Королівстві, так і в Сполучених Штатах Америки демонструють, що їхні громадяни більш привітно ставляться до українців, які тікають від насильства, ніж до інших груп населення, таких як сирійці чи афганці. Відтак для дослідження впливу толерантності та недискримінації в приймаючих суспільствах на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів автором використано метод кореляційного аналізу, результати якого наведені в кореляційній матриці (табл. 3).

Отримані результати кореляційного аналізу демонструють, що толерантність відносно іммігрантів є суттєвим драйвером імміграції до країн ОЕСР для усіх чотирьох груп інтелектуальних іммігрантів: значення коефіцієнта кореляції Пірсона від 0,537 для високоосвічених працівників – до 0,672 для засновників стартапів. Країни з високим рівнем толерантності є привабливими для іммігрантів, які шукають кращих умов для життя та професійного розвитку, адже це країни з стабільною економікою та розвинутою інфраструктурою, що створює більше можливостей для заробітку, підприємництва та підвищення рівня життя загалом. У толерантних країнах іммігранти мають доступ до якісної освіти, гідних робочих місць та можливостей для особистого і професійного розвитку. Це стимулює їхню мотивацію для переїзду та інтеграцію в нове суспільство.

Таблиця 3

Оцінювання впливу толерантності до іммігрантів в різних аспектах її прояву на привабливість країни для інтелектуальних мігрантів

		y_1	y_2	y_3	y_4	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_{10}	x_8
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
y_1	Кореляція Пірсона	1	0,835**	0,884**	0,691**	0,627**	0,515**	0,502**	0,417*	0,535**	0,509**	0,409*	0,677**	0,667**
	значимість (двостороння)		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	0,002	0,002	0,010	0,001	0,002	0,016	<0,001	<0,001
	N	37	37	36	24	37	34	37	37	34	34	34	34	34
y_2	Кореляція Пірсона	0,835**	1	0,939**	0,738**	0,537**	0,497**	0,520**	0,440**	0,563**	0,653**	0,392*	0,868**	0,653**
	значимість (двостороння)	<0,001		<0,001	<0,001	<0,001	0,002	<0,001	0,006	<0,001	<0,001	0,020	<0,001	<0,001
	N	37	38	37	24	38	35	38	38	35	35	35	35	35
y_3	Кореляція Пірсона	0,884**	0,939**	1	0,749**	0,610**	0,605**	0,578**	0,499**	0,627**	0,716**	0,507**	0,768**	0,755**
	значимість (двостороння)	<0,001	<0,001		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	0,002	<0,001	<0,001	0,002	<0,001	<0,001
	N	36	37	37	24	37	35	37	37	35	35	35	35	35
y_4	Кореляція Пірсона	0,691**	0,736**	0,749**	1	0,672**	-0,307	0,239	-0,450*	0,262	-0,021	-0,443*	0,352	0,461*
	значимість (двостороння)	<0,001	<0,001	<0,001		<0,001	0,154	0,261	0,027	0,227	0,926	0,034	0,100	0,027
	N	24	24	24	24	24	23	24	24	23	23	23	23	23
x_1	Кореляція Пірсона	0,627**	0,537**	0,610**	0,672**	1	0,230	0,401*	0,157	0,434*	0,267	0,219	0,344*	0,538**
	значимість (двостороння)	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001		0,184	0,013	0,348	0,009	0,121	0,207	<0,001	<0,001
	N	37	38	37	24	38	35	38	38	35	35	35	35	35
x_2	Кореляція Пірсона	0,515**	0,497**	0,605**	-0,307	0,230	1	0,480**	0,344**	0,664**	0,781**	0,944**	0,788**	0,766**
	значимість (двостороння)	0,002	0,002	<0,001	0,154	0,184		0,004	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
	N	34	35	35	23	35	35	35	35	35	35	35	35	35
x_3	Кореляція Пірсона	0,502**	0,520**	0,578**	0,239	0,401*	0,480**	1	0,511**	0,583**	0,511**	0,490**	0,598**	0,532**
	значимість (двостороння)	0,002	<0,001	<0,001	0,261	0,013	0,004		<0,001	<0,001	0,002	0,003	<0,001	0,001
	N	37	38	37	24	38	35	38	38	35	35	35	35	35
x_4	Кореляція Пірсона	0,417*	0,440**	0,499**	-0,450*	0,157	0,344**	0,511**	1	0,552**	0,787**	0,845**	0,588**	0,659**
	значимість (двостороння)	0,010	0,006	0,002	0,027	0,348	<0,001	0,001		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
	N	37	38	37	24	38	35	38	38	35	35	35	35	35
x_5	Кореляція Пірсона	0,535**	0,563**	0,627**	0,262	0,434**	0,664**	0,583**	0,552**	1	0,631**	0,632**	0,379**	0,695**
	значимість (двостороння)	0,001	<0,001	<0,001	0,227	0,009	<0,001	<0,001	<0,001		<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
	N	34	35	35	23	35	35	35	35	35	35	35	35	35
x_6	Кореляція Пірсона	0,509**	0,653**	0,716**	-0,021	0,267	0,781**	0,511**	0,787**	0,661**	1	0,715**	0,813**	0,776**
	значимість (двостороння)	0,002	<0,001	<0,001	0,926	0,121	<0,001	0,002	<0,001	<0,001		<0,001	<0,001	<0,001
	N	34	35	35	23	35	35	35	35	35	35	35	35	35
x_7	Кореляція Пірсона	0,409*	0,392*	0,500**	0,413*	0,219	0,941**	0,490**	0,345**	0,632**	0,715**	1	0,729**	0,710**
	значимість (двостороння)	0,016	0,020	0,002	0,034	0,207	<0,001	0,003	<0,001	<0,001	<0,001		<0,001	<0,001
	N	34	35	35	23	35	35	35	35	35	35	35	35	35

Продовження табл. 3

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
X_8	Кореляція Пірсона	0,677**	0,668**	0,768**	0,352	0,544**	0,788**	0,598**	0,588**	0,879**	0,813**	0,729**	1	0,977**
	значимість (двосторонняя)	<0,001	<0,001	<0,001	0,100	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001		<0,001
	N	34	35	35	23	35	35	35	35	35	35	35	35	35
X_9	Кореляція Пірсона	0,667**	0,653**	0,755**	0,461*	0,558**	0,766**	0,532**	0,659**	0,895**	0,776**	0,710**	0,977**	1
	значимість (двосторонняя)	<0,001	<0,001	<0,001	0,027	<0,001	<0,001	0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	
	N	34	35	35	23	35	35	35	35	35	35	35	35	35

** Кореляція є значимою на рівні 0,01 (двосторонняя).

* Кореляція є значимою на рівні 0,05 (двосторонняя).

Джерело: авторські розрахунки.

Рівне ставлення та відсутність дискримінації впливає на привабливість країни для іноземних студентів університетів та підприємців (значення коефіцієнтів кореляції 0,515 та 0,605 відповідно). В країнах, де забезпечується рівність та недопущення дискримінації за будь-якою ознакою, іммігранти частіше відчувають безпеку і отримують захист своїх прав. Такі країни мають законодавство, норми якого захищають права всіх громадян, незалежно від їхнього походження, релігії, расової або етнічної приналежності. Відтак у толерантних країнах різноманітність частіше розглядається як перевага, а не як загроза. Іммігранти знаходять сприятливі умови для соціальної інтеграції в середовищі, де панує дух рівності та поваги, існує менше стигми та дискримінації, що полегшує їхнє відчуття приналежності до суспільства та сприяє формуванню позитивного міжетнічного спілкування.

Дискримінація та насильство щодо меншин також сьогодні є впливовим фактором привабливості країни для інтелектуальних мігрантів, за виключенням категорії «засновники стартапів». Цей показник фокусується саме на недопущенні дискримінації та насильства відносно меншин – етнічного насильства, насильства в суспільстві, сектантського насильства, релігійного насильства. Відтак іноземні студенти університетів, високоосвічені працівники та підприємці воліють іммігрувати до країн, в яких вони та їхні члени сім'ї житимуть в безпеці та мирі. Адже для багатьох іммігрантів безпека сім'ї є найважливішим фактором міграції, що стимулює пошук країни, де їхні діти і родина житимуть в безпечному оточенні з низьким ризиком застосування насильства.

Факторами, що спонукають до дискримінації іммігрантів, є расизм, ксенофобія, етнічна ворожнеча та релігійні забобони, оскільки, іммігруючи у нове середовище, люди привносять із собою свою національну, етнічну та релігійну ідентичність. Дослідження іммігрантів у західному контексті показали, що серед цих ідентичностей релігійна ідентичність отримує першість через її універсальний характер і здатність транспортуватись в різні контексти [25]. Відтак забезпечення свободи віросповідання та релігії в країні є важливим чинником формування її привабливості для інтелектуальних мігрантів – значення коефіцієнтів кореляції більше 0,5. Виключення становить тільки категорія «засновники стартапів» зі значенням коефіцієнту кореляції 0,262. При цьому найбільша кореляція показника X_5 з індикатором привабливості країни для іноземних підприємців (0,627). Відтак країни-реципієнти повинні забезпечувати умови сповідування релігійних законів, дотримання релігійних традицій та свят іммігрантами з різним віросповіданням. Це передбачає зміцнення взаєморозуміння і терпимості між релігійними організаціями різних віросповідань, наявність релігійних споруд різних конфесій, не допущення будь-яких переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання чи релігійної організації щодо інших, повагу дотримання найманими працівниками-іммігрантами їхніх релігійних традицій та свят тощо.

Дискримінація при прийомі на роботу та на робочому місці є наразі також важливим чинником привабливості країни для іноземних студентів університетів, високоосвічених працівників та підприємців (значення коефіцієнтів кореляції Пірсона 0,509, 0,653 та 0,716 відповідно). Для іммігрантів ризик безробіття або працевлаштування на нижчій посаді чи з нижчим рівнем оплати праці незважаючи на освітній рівень, досвід роботи та знання мови, є значним. Як наслідок, вони менше задоволені своєю роботою або відданістю організації, в якій працюють, і більше схильні до проблем з психічним і фізичним здоров'ям. Із негативними наслідками дискримінації стикаються не тільки працівники, а й роботодавці, адже дискримінаційна практика найму негативно впливає на формування та розвиток бренду

роботодавця на ринку праці. В цьому аспекті, для формування високого рівня привабливості країни для інтелектуальних мігрантів, необхідно боротися з можливими проявами дискримінації у трудових відносинах на різних ієрархічних рівнях управління, забезпечити соціальну справедливість шляхом надання кожній працездатній особі, незалежно від її національності, походження, расової та етнічної приналежності, можливості вільно реалізувати інтелектуальний потенціал та обирати сферу застосування своїх професійних компетенцій.

Одним з найбільш впливових факторів привабливості країни для інтелектуальних мігрантів є право вільно висловлювати свої політичні погляди, збиратися разом у громадських місцях, приєднуватися до громадських груп і асоціацій, політично організовуватися будь-яким способом. Забезпечення таких свобод є привабливим фактором для іноземних студентів університетів, високоосвічених працівників та підприємців, адже для цих категорій інтелектуальних мігрантів розраховані значення коефіцієнтів кореляції Пірсона перевищують 0,6. Вільне висловлення думок є одним з основних прав людини, тож для інтелектуальних іммігрантів важливо мати можливість користуватися цим правом для захисту своїх інтересів та відстоювання своїх прав та свобод. Участь іммігрантів у політичних дебатах та виборчих процесах збагачує демократичний процес загалом, сприяє більш об'єктивним та репрезентативним політичним рішенням, які враховують потреби різних соціальних груп.

Висновки. Отримані результати кореляційного аналізу доводять значимість толерантності в різних аспектах її прояву для привабливості країни в сфері залучення інтелектуальних мігрантів. Прояв толерантності сприяє створенню безпечного та дружнього середовища для іммігрантів, зменшує ризик конфліктів та дискримінації. Відчуття прийняття та підтримки з боку оточуючих сприяє інтеграції іммігрантів в культурне, соціальне та економічне життя нової країни, створює умови для розвитку таланів та навичок, використання інтелектуального потенціалу повною мірою. При цьому найсуттєвіший вплив здійснюють фактори, які стосуються забезпечення свободи релігійних та політичних переконань, вільного висловлення думки, об’єднання в асоціації, проведення зібрань тощо. Вільне висловлення своїх політичних поглядів є важливим елементом інтеграції інтелектуальних іммігрантів в приймаюче суспільство. Таким чином мігранти відчувають себе частиною не тільки економічного чи соціального, а й громадянського життя країни, можуть долучатися до політичних дискусій і процесів, робити свій посильний внесок у розвиток демократії.

Виявлені взаємозв’язки між привабливістю країни для іммігрантів та рівнем толерантності в приймаючих суспільствах стануть основою подальших наукових досліджень задля обґрунтування пріоритетних заходів забезпечення толерантного середовища проживання мігрантів в іноземних країнах. Розробка та реалізація таких заходів буде особливо актуальною для України, адже з 24 лютого 2022 року наші співвітчизники становлять значну частину іммігрантів в країнах ОЕСР. Поширення випадків нетерпимості, насильства та вбивств українців за кордоном вимагає швидкого впровадження дієвих заходів, спрямованих на підвищення рівня толерантності та недопущення дискримінації вихідців з України. Водночас перспективи відбудови України передбачають масове залучення іноземної робочої сили, тож дослідження і вирішення проблем толерантності набуває не лише соціального, але й важливого економічного значення.

Література.

1. Ghaibour R. Immigrant entrepreneurship challenges in Sweden: Their obstacles, strategies, and proposed solutions. 2021. URL: https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1567740/FULLTEXT01.pdf
2. Oliinyk O., Mishchuk H., Bilan Y., Skare M. Integrated assessment of the attractiveness of the EU for intellectual immigrants: A taxonomy-based approach. *Technological Forecasting and Social Change*. 2022. № 182. 121805.
3. Rapp C. Shaping tolerant attitudes towards immigrants: The role of welfare state expenditures. *Journal of European Social Policy*. 2017. № 27(1). P. 40-56.
4. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Центр економічної стратегії. URL: https://ces.org.ua/who-are-ukrainian-refugee-research/
5. Вбивство українського підлітка-баскетболіста у Німеччині. Що відомо і як реагує Україна. BBC news Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c88n58z40gdo
6. Declaration of principles on tolerance: adopted by the General Conference of UNESCO at its twenty-eighth session, Paris, 16 November 1995. *UNESCO*. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151830
7. Hjerm M. et al. A new approach to the study of tolerance: Conceptualizing and measuring acceptance, respect, and appreciation of difference. *Social Indicators Research*. 2020. № 147(3). P. 897-919.
8. Abduvakhitovna M. D. Improvement of students` tolerance level by teaching English. *Journal of Advanced Scientific Research.* 2023. № 3(11). URL: https://www.sciencesage.info/index.php/jasr/article/view/202/196
9. Терещенко К. В. Толерантність особистості: міждисциплінарний підхід. *Актуальні проблеми психології.* 2019. № 1. С. 123-127.
10. Чинники розвитку толерантності особистості на різних етапах соціалізації : колективна монографія / [авт. кол. : Мілютіна К. Л., Власова О. І., Рябчич Я. Є. та ін.] / за ред. проф. Власової О. І. Київ : Ярочéнко Я. В., 2022. 359 с.
11. Нітченко А. Г. Дискримінація та рівень толерантності: теоретичне й практичне значення у правовому просторі суспільства. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 17. Ч. 45. С. 45-52.
12. Kramer Cl. W. Individualism and racial tolerance. *Public Choice.* 2023. № 197(3). P. 347-370.
13. Talent Attractiveness 2023. *OECD.* URL: https://www.oecd.org/migration/talent-attractiveness/
14. Velthuis E., Verkuyten M., Smeekes A. The different faces of social tolerance: Conceptualizing and measuring respect and coexistence tolerance. *Social indicators research.* 2021. № 158(3). P. 1105-1125.
15. The Global Talent Competitiveness Index 2023: What a Difference Ten Years Make What to Expect for the Next Decade Fontainebleau, France. *INSEAD.* 314 p. URL: https://www.insead.edu/system/files/2023-11/gtci-2023-report.pdf
16. The Legatum Prosperity Index 2023. *The Legatum Institute.* URL: https://www.prosperity.com/
17. The 2023 WJP Rule of Law Index. *The World Justice Project.* URL: https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/
18. World Development Report 2023: Migrants, Refugees, and Societies. Washington, DC: *World Bank*. 2023. doi:10.1596/978-1-4648-1941-4.
19. Bound J., Breno B., Gaurav Kh., Sarah T. The Globalization of Postsecondary Education: The Role of International Students in the US Higher Education System. *Journal of Economic Perspectives.* 2021. № 35(1). P. 163-84.
20. Tran Ly Thi et al. Post-study work for international graduates in Australia: opportunity to enhance employability, get a return on investment or secure migration? *Globalisation, Societies and Education.* 2020. № 18(5). P. 495-510.
21. Apatov E., Sundaram A. Immigration and 'brain waste': An analysis of APEC immigrants in New Zealand. *Policy Quarterly*. 2020. № 16(4). URL: https://ojs.victoria.ac.nz/pq/article/view/6630
22. Privara A., Rievajova E., Barbulescu A. Attracting high skilled individuals in the EU: The Finnish experience. *Migration letters.* 2020. № 17(2). P. 369-377.
23. Kazlou A., Urban S. Swedish migration policy liberalization and new immigrant entrepreneurs. *International Migration*. 2023. № 61(2). P. 87-106.
24. Kerr S. P., Kerr W. Immigrant entrepreneurship in America: Evidence from the survey of business owners 2007 & 2012. *Research Policy.* 2020. № 49(3). 103918.
25. Vishkin A., Bloom P. B-N. The influence of religion on the acceptance and integration of immigrants: A multi-dimensional perspective. *Current Opinion in Psychology.* 2022. 101421.

References.

1. Ghaibour R. Immigrant entrepreneurship challenges in Sweden: Their obstacles, strategies, and proposed solutions. 2021. URL: https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1567740/FULLTEXT01.pdf
2. Oliinyk O., Mishchuk H., Bilan Y., Skare M. Integrated assessment of the attractiveness of the EU for intellectual immigrants: A taxonomy-based approach. *Technological Forecasting and Social Change*. 2022. № 182. 121805.
3. Rapp C. Shaping tolerant attitudes towards immigrants: The role of welfare state expenditures. *Journal of European Social Policy*. 2017. № 27(1). P. 40-56.
4. Bizhentsi z Ukrainy: khto vony, skilky yikh ta yak yikh povernuty? *Tsentr ekonomichnoi stratehii.* URL: https://ces.org.ua/who-are-ukrainian-refugee-research/
5. Vbyvstvo ukrainskoho pidlitka-basketbolista u Nimechchyni. Shcho vidomo i yak reahuie Ukraina. *BBC news Ukraina.* URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c88n58z40gdo
6. Declaration of principles on tolerance: adopted by the General Conference of UNESCO at its twenty-eighth session, Paris, 16 November 1995. *UNESCO*. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151830
7. Hjerm M. et al. A new approach to the study of tolerance: Conceptualizing and measuring acceptance, respect, and appreciation of difference. *Social Indicators Research*. 2020. № 147(3). P. 897-919.
8. Abduvakhitovna M. D. Improvement of students` tolerance level by teaching English. *Journal of Advanced Scientific Research.* 2023. № 3(11). URL: https://www.sciencesage.info/index.php/jasr/article/view/202/196
9. Tereshchenko K. V. Tolerantnist osobystosti: mizhdystsyplinarnyi pidkhid. *Aktualni problemy psykholohii.* 2019. № 1. S. 123-127.
10. Chynnyky rozvytku tolerantnosti osobystosti na riznykh etapakh sotsializatsii : kolektyvna monohrafiia / [avt. kol. : Miliutina K. L., Vlasova O. I., Riabchych Ya. Ye. ta in.] / za red. prof. Vlasovoi O. I. Kyiv : *Yarochénko Ya. V*., 2022. 359 s.
11. Nitchenko A. H. Dyskryminatsiia ta riven tolerantnosti: teoretychne y praktychne znachennia u pravovomu prostori suspilstva. *Yurydychnyi biuleten.* 2020. Vyp. 17. Ch. 45. S. 45-52.
12. Kramer Cl. W. Individualism and racial tolerance. *Public Choice.* 2023. № 197(3). P. 347-370.
13. Talent Attractiveness 2023. *OECD.* URL: https://www.oecd.org/migration/talent-attractiveness/
14. Velthuis E., Verkuyten M., Smeekes A. The different faces of social tolerance: Conceptualizing and measuring respect and coexistence tolerance. *Social indicators research.* 2021. № 158(3). P. 1105-1125.
15. The Global Talent Competitiveness Index 2023: What a Difference Ten Years Make What to Expect for the Next Decade Fontainebleau, France. *INSEAD.* 314 p. URL: https://www.insead.edu/system/files/2023-11/gtci-2023-report.pdf
16. The Legatum Prosperity Index 2023. *The Legatum Institute.* URL: https://www.prosperity.com/
17. The 2023 WJP Rule of Law Index. *The World Justice Project.* URL: https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/
18. World Development Report 2023: Migrants, Refugees, and Societies. Washington, DC: *World Bank*. 2023. doi:10.1596/978-1-4648-1941-4.
19. Bound J., Breno B., Gaurav Kh., Sarah T. The Globalization of Postsecondary Education: The Role of International Students in the US Higher Education System. *Journal of Economic Perspectives.* 2021. № 35(1). P. 163-84.
20. Tran Ly Thi et al. Post-study work for international graduates in Australia: opportunity to enhance employability, get a return on investment or secure migration? *Globalisation, Societies and Education.* 2020. № 18(5). P. 495-510.
21. Apatov E., Sundaram A. Immigration and 'brain waste': An analysis of APEC immigrants in New Zealand. *Policy Quarterly*. 2020. № 16(4). URL: https://ojs.victoria.ac.nz/pq/article/view/6630
22. Privara A., Rievajova E., Barbulescu A. Attracting high skilled individuals in the EU: The Finnish experience. *Migration letters.* 2020. № 17(2). P. 369-377.
23. Kazlou A., Urban S. Swedish migration policy liberalization and new immigrant entrepreneurs. *International Migration*. 2023. № 61(2). P. 87-106.
24. Kerr S. P., Kerr W. Immigrant entrepreneurship in America: Evidence from the survey of business owners 2007 & 2012. *Research Policy.* 2020. № 49(3). 103918.

25. Vishkin A., Bloom P. B-N. The influence of religion on the acceptance and integration of immigrants: A multi-dimensional perspective. *Current Opinion in Psychology.* 2022. 101421.

Oliinyk O.O., PhD in Economics, Associate Professor
The National University of Water and Environmental Engineering
o.o.oliynuk@nuwm.edu.ua

IMPACT OF TOLERANCE ON THE COUNTRY`S ATTRACTIVENESS FOR INTELLECTUAL IMMIGRANTS

The purpose of the article is to study the influence of tolerance towards immigrants on the country's attractiveness for four categories of intellectual migrants (university students, highly educated workers, entrepreneurs, startup founders) using the example of countries that are members of the OECD. To assess the influence of tolerance in host societies on the attractiveness of the country for intellectual migrants, the OECD Talent Attractiveness Indicators and indicators of the level of tolerance towards immigrants in various aspects of its manifestation were used. It was determined that the OECD countries have different levels of attractiveness for foreign citizens to study, find employment, start their own business and startups.

To study the influence of tolerance on the country's attractiveness for intellectual migrants, the method of correlation analysis was used. The calculated values of the Pearson correlation coefficients allow us to assert that tolerance towards immigrants is a significant driver of immigration to OECD countries for all four groups of intellectual immigrants: the correlation coefficient values range from 0.537 for highly educated workers to 0.672 for startup founders. Equal treatment and lack of discrimination affect the country's attractiveness for foreign university students and entrepreneurs. Ensuring freedom of religion and belief in the country is an important factor in the formation of its attractiveness for intellectual migrants - the value of correlation coefficients is more than 0.5 (excluding the category "startup founders"). Ensuring the right to freely express one's political views, to gather together in public places, to join public groups and associations, to organize politically in any way is an attractive factor for foreign university students, highly educated workers and entrepreneurs - the calculated values of Pearson's correlation coefficients exceed 0.6. The identified relationships will become the basis for substantiating priority measures to ensure a tolerant living environment for migrants. The development and implementation of such measures is particularly relevant for Ukraine, because the spread of cases of intolerance, violence and murders of Ukrainians abroad requires the rapid implementation of effective measures aimed at increasing the level of tolerance and preventing discrimination of people from Ukraine.

Keywords: *tolerance, discrimination, respect, equality, freedom, diversity, migration, intellectual immigration.*